

Історія дослідження роду *Phaeophyscia* Moberg.

Перші відомості про лишайники, які потім було включено до роду *Phaeophyscia* Moberg, знаходимо у Н. Некера (Necker, *Deliciae Gallo-Belgicae Silvestris*, Strasbourg, 1768) під назвою *Lichen orbicularis* Necker та у Г. Хофмана (Hoffmann, *Enum Lieh.*, 1784) під назвою *L. ciliatus* Hoffm., у Е. Ахариуса (Acharius, *Meth. Lieh.*, 1803) – під назвою *Parmelia cycloselis* Ach. var. *lithotea* Ach. – синонім *Phaeophyscia sciastra* (Ach.) Moberg, у Х. Флерке (Flörke in Sprgl., *Neue Entdeck.*, 1821) – під назвою *Lecanora nigricans* Flk., у Г. Кьорбера (Körber, *Parerg. Lieh.*, 1859) під назвою *Parmelia endococcinea* Körb.

Тривалий час ліхенологи розглядали ці види лишайників у роді *Physcia* Ach. О. Цальбрукнер (Zahlbruckner, 1907, 1926, 1931) зараховував ці лишайники до секції *Euphyscia* Th. Fr., яку запропонував Т. Фріз, обґрунтувавши виділення секцій за кольором апотеція і кількістю клітин у спорах. Б. Люнге розділив рід *Physcia* на декілька секцій. Українські види роду *Phaeophyscia* Moberg належать до секції *Obscura* Lunge і характеризуються темним кольором слані. Р. Моберг (Moberg, 1978) запропонував розділити рід *Physcia* Ach. на 2 роди: *Phaeophyscia* і *Physcia* s. str. Такий внутрішньородовий розподіл запропонував Е. Вайнію (Vainio, 1890). Р. Моберг в основу свого розподілу поклав такі ознаки: наявність чи відсутність атранорину, колір нижньої поверхні слані, будову нижньої поверхні слані, форму і розмір пікноконідій. Види лишайників, у яких атранорин відсутній, нижня поверхня слані темна до чорної, параплектенхімний коровий шар та еліпсоїдні пікноконідії розміром менше 4 мкм, він виділив у рід *Phaeophyscia* Moberg [1-4].

Філогенетичний аналіз, проведений на основі даних ділянки ITS rDNA, показав монофілетичність видів роду *Phaeophyscia* у межах *Physcia*-групи (Lohtander et al., 2000; Grube, Arup, 2001; Helms et al., 2003; Kaschik, 2006).

Види роду *Phaeophyscia* поширені переважно у теплих помірних широтах і налічують 47 видів. В Україні відомо 10 видів роду *Phaeophyscia*. Це евриголарктичні лишайники, які розсіяно трапляються від рівнин до високогір'я, та лишайники із значним розсіяним панголарктичним поширенням. Це неморальні нітрофільні лишайники з паннеморальним поширенням на рівнинах і невисоко в горах на рівнинах, але заходять й у високогір'я, відомі за межами Голарктики, а також бореальні лишайник із значним панбореальним поширенням.

Слань листувата, більш-менш кругляста або без певної форми, щільно притиснена до субстрату чи відстає від нього, гетеромерна, вкрита з обох боків параплектенхімним коровим шаром. Верхній коровий шар безбарвний, вгорі іноді коричнюватий, нижній коровий шар темний. Верхня поверхня слані темна, коричнева, темно-оливкова, чорна, нижня поверхня – чорна з чорними по краю білуватими ризинами. Лопаті слані більш-менш променисто розміщені, часто розгалужені, плоскі або опуклі, роз'єднані чи налягають одна на одну, з ізидіями та соредіями або без них. Апотеції сидячі, іноді при основі сильно звужені, леканорові, розташовані у центрі слані або по всій поверхні, з диском, обведеним цілим, досить товстим, іноді згодом покарбованим хвилястим краєм, на нижній поверхні з ризинами або без них. Гіпотецій безбарвний чи блідо-жовтий. Гіменіальний шар безбарвний, вгорі іноді темно-коричневий. Епітецій жовто-коричневий до жовтого. Парафізи прості, іноді розгалужені, вгорі інколи булаво- подібно чи головчасто потовщені. Сумки булавоподібно-циліндричні, з спорами. Спори 2-клітинні, бурі, звичайно овальні до довгастих, іноді прямі з одного боку, опуклі – з іншого, без перегородки посередині чи нерідко з незначною перегородкою, на кінцях загострені або округлі, з просвітами клітин від серцеподібних до майже квадратних або майже кулястих, з товстими стінками. Тип спор — *Physcia*. Пікніди округлі, іноді занурені у дрібні бородавочки. Пікноконідії еліпсоїдні, овальні, до 4 мкм завдовжки, ендобазидіальні. Водорості *Trebouxia* [1, с. 300].

Список використаних джерел

1. Окснер А.М. Флора лишайників України. В 2-х т. – Т.2., Вип.3. – К.: Наукова думка, – 2010. – 663 с.
2. Moberg R. The lichen genus *Physcia* and allied genera in Fennoscandia // *Symbolae Bot. Upsaliensis*. – 1978. – 22. – P. 1–108.
3. Vainio E. A. Lichenes in Caucasio et in peninsula Taurica annis 1884–1885 ab H. Lojka et M. a Dechy collecti // *Termeszetr. Fuzetek*. – 1899.–22.–p. 269–343.
4. Zahlbruckner A. *Catalogus lichenum universalis*. – Leipzig, 1928. – Bd. 5. – 814p.; 1931. – Bd. 7. 784 p.; 1932. – Bd. 8. – 612 p.; 1940. – Bd. 10. – 660 p.